

Lea Fatur:

Ivan Nisemplah.

(Češka pravljica.)

Ne bom šival! — je rekel krojač Ivan. »Poklican sem za velika dejanja.« Šel je po svetu in se ustavil v krčmi. Tam so mu pomagale muhe pri uživanju mleka. Udaril je po njih in spoznal, da je res junak. Naglo je šel v bližnje mesto, prodal svoje krojaško orodje in si je kupil viteško obleko. Na ščit si je zapisal:

»Jaz sem Ivan Nisemplah,
končam jih šestdeset na mah.«

S strahom so gledali meščani na strašnega viteza in vse se ga je balo. Ni dobil v mestu ne mleka ne soli. Zapustil je mesto in legel lačen in



truden v travo ob cesti. Mimo se je pripeljal kralj devete dežele s svojo hčerko Rožencvet. Kraljična je zagledala vitezovo rdečo suknjo in je prosila očeta, da ustavi. Strežaj je povedal, da je rdeča feč v travi mlad strašeu vitez, ki jih ubije šestdeset na mah.

»Takah vitezov potrebujemo,« je rekel kralj veselo in je vprašal Nisemplaha: »Je res, kar pravi napis na tvojem ščitu?«

»Še več jih ubijem,« se je pobahal krojač-vitez.

»Takega junaka mi je poslal sam Bog!« je rekel kralj svoji hčerki in povabil Nisemplaha kar v kočijo. V kraljevem gradu je dobil krojač-vitez lepo stanovanje in stregli so mu ter ga častili kakor veliko gospodo. Vendar je živel v strahu, ker ni vedel, kaj mu kralj zapove.

Tisti čas so bile nad kraljem velike nadloge: mesta so se puntala, po gozdovih se je pomnožila zverjad in trgala kmetom živino, v gradovih so stanovali velikani, ki so ropali potnike in trgovce. Kraljevi vitezi so bili pa v rodu in v prijateljstvu z velikani po gradovih in niso hoteli nastopati proti njim. Samo junak iz tuje dežele je mogel tu pomagati kralju.

Kmalu je poklical kralj krojača-viteza predse in mu rekel:

»Ljubi junak! Imam težavo, ki ji boš samo ti kos: po mojili gozdovih. se podi huda zver. Merjasec, ki ne žre želoda, ne je bukvic — samo z ljudmi se pita zverina; na tisoče mi jih je že požrla. Škodo dela po travnikih in na polju. Moji lovci ne morejo ukrotiti te zverine; cel regiment vojakov zbeži pred njo. Pa tebi, junak moj, bo gotovo igrača, da to zver ukrotiš.«

»Pomagaj mi Bog!« si je mislil Nisemplah in se poklonil. Vzel je ščit in meč in šel v gozd. A še ni prišel daleč, ko se je že stresla zemlja, kakor da prihaja čreda volov. In že je začul sopihanje kakor grom z neba.

Krojaček je vzdihnil: »Usmili se Bog moje grešne duše!«

Iz grmovja pridrvi merjasec — velik kakor vol. Oči ima kakor ogenj, okli kakor srpa, iz rilca pa mu pršijo pene kakor sneg pozimi.

Merjasec se zažene naravnost proti ubogemu junaku. Nisemplah se obrne in beži in beži — Za njim pa sopihanje kakor grom z neba, pod njim pa se trese zemlja... Tako priteče junak do kolibe v gozdu, skoči vanjo, a pozabi zapreti — in že je v kolibi — že je za njim — besna zver. Junak zagleda okno nad seboj, se zaleti v svojem strahu visoko v zrak pa prileti skozi okno pred odprta vrata kolibe. Hitro se domisli in zapahne vrata. Samozavesten se vrne v mesto, stopi pred kralja in mu sporoči:

»Zgodilo se je, kakor je ukazalo vaše veličanstvo! Za ušesa sem privlekel merjasca v gozdarsko kolibo. Tam je zdaj, da se pozabava veličanstvo z njim. Zapoved, da se zberejo lovci, sem že dal.«

Pa so postavili tri vrste junaških strelcev okoli kolibe. Kraljev paž je odprl vrata. Zverina je zarjula — Kralj je ustrelil prvi, za njim vsi lovci in potem so klicali: »Živel kralj! On sam nas je rešil pošasti!«

Veliko čast so pa izkazali tudi krojaču-vitezu. Kraljična mu je poslala bel robec z rdečim robom in lep pozdrav. Že je mislil, da bo užival zdaj za-sluzeni mir. Pa je bilo komaj dva dni in že ga spet pokliče kralj in mu veli:

»Velika je tvoja moč, junačina moj! Igrača ti bo, da nas rešiš še druge nadloge: v hosti pod goro je medved, ki ne uživa ne medu ne sladkih koreninic. Samo moje ljube podložnike trga in požira za zajtrk, kosilo in večerjo. Ubij medveda! Veliko bo tvoje plačilo!«

Žalosten se pokloni Nisemplah in odide v hosto pod goro. Nedolgo, pa že sliši renčanje kakor od črede medvedov. Pred njim se postavi stric Miško, velik kakor grad, si oblizuje tace in jih moli proti Nisemplahu. Ta smukne na visoko smreko in pozabi v svojem strahu, da je medved plezavec. Miško spleza za njim in že je na tem, da zgrabi s taco nogo ubogega junačka. Ta pa pokliče Boga na pomoč in skoči s smreke na bližnji hrast. Miško za njim. Pa kar je držalo šibkega Nisemplaha, ni moglo držati težkega strica. Veja zapoka in Miško pade in zlomi vse pod seboj. Zaplete se v polomljene veje, da ne more iz njih. Nisemplah si hitro pomaga. Raztrga kraljičin robec in zaveže s prvo polovico medvedove zadnje šape, z drugo pa prednje in obesi Miška na hrast. Samozavestno se vrne li kralju.

Spet je kralj ustrelil medveda. Po vsej deželi so obhajali veselice. Nisemplah se je sprehajal štirinajst dni po kraljevih vrtovih in se pogovarjal s kraljično. Tačas pa so prihajala kralju dan za dnem poročila o uporih in umorih. Kralj je postajal dan za dnem bolj žalosten. Poklical je Nisemplaha predse in mu rekel:

»Preljubi Nisemplah! Moje najbogatejše mesto se je podalo upornikom. Moj edini up si ti! Vojska je pripravljena. Stopi ji na čelo in ne pozabi: če zgubim to mesto, je zgubljeno vse.«

»Po meni je!« je vzdihnil sam pri sebi Nisemplah. »Kako naj vodim vojsko, ko še meča ne znam držati? In toliko vojsko? Ko bi bil sam, bi mi pomogla dobra sreča —«

Glasno je rekel kralju: »Kralj moj! Sam naj izvršim delo in sam naj dobim plačilo!«

Osupel je pogledal kralj nanj — strmeli so dvorjani: »Sam nad upornike?«

Nisemplah se je udaril po prsih: »Šestdeset jilx ubijem na mah!«

Kralj ga je objel: »Sin moj preljubi! Dajte mu srebrn oklep, najboljšega konja, najdaljše kopje.«

Nisemplah se je branil: »Ni treba ne oklepa ne konja — meni zadostuje • moj meč.«

Kaj bo vitez brez konja? Pripeljali so Nisemplahu živega vranca, ki je prhal in se vzpenjal, da je šel kar mraz po ubogem krojačku, saj ni bil še nikdar na konju. Toda posadili so ga nanj in mu dali vajeti v roke in nadeli so mu ostroge na noge. Nisemplah se je domislil: »Zvežite mi noge pod konjskim trebujo!«

Konjarji obstanejo, kralj se začudi, vendar zapove: »Storite vse, kar vitez želi.«

Zvežejo Nisemplahu noge in oddahne se: vsaj s konja ne bom padel!

»Srečno! Z Bogom, nada naša!« zakliče kralj, vpijejo dvorjani, solzi se kraljična. Hlevar izpusti konja in konj v polagan hop. Odskakovanje od sedla pa ne de' dobro Nisemplahu. Meni, da bo ustavil konja, še mu prigovarja in ga pritiska z nogami — konj pa v dir in vedno huje, vedno fouje proti sovražnemu mestu... Ob cesti stoji leseno znamenje. Nisemplah se ga oprime, ker je bil pozabil, da je privezan na konja. Znamenje se pri tleh odlomi, dolgi močni kol ostane Nisemplahu v rokah, konj pa drvi divje naprej... Že je mesto jezdecu v očeh • — —

Le-tam se je že razširil glas o strašurn junaku, ki pobija divje zveri, kakor bi bile krotke ovce. Vse mesto zatrepeta, starejšine se ogrnejo s plašči žalovanja in si potresejo pepela na glavo, žene pa čakajo bose, da pride najbolj strašni vseh junakov v nepokorno mesto.

Že so zagledali oblak prahu — iz njega je zdirjal kakor blisk jezdec... Starejšina zavpije: »To je on... S svojim strašnim orožjem nas bo vse uničil! Noge ima zvezane — • to je znamenje, da ne bo razjahal, dokler nas ne ugonobi! Usmili se nas, o Bog!«

Vsi padejo pred mestnimi vrati na kolena. Vihrajoči Nisemplah se pa ae briga za klečeče — njemu je mar samo za vrata. Če se tu ne bo rešil konja, potem ga zanese v gotovo smrt. Vrže kol od sebe in se oprime z obema rokama oboka vrat.

Ljudje zaprosijo: »O velikodušni! Prizane^l si nam — prizanesi še tudi našim vratom!«

Nisemplah pa ne more ustaviti konja. Ta drvi ž njim po celem mestu in se ustavi šele v slepi uličici. S strahom pričakuje Nisemplah. starejšine in ljudstvo, ki hiti za njim. Opopumi se šele, ko sliši njih prošnje:

»Milost! Milost, plemeniti vitez! Hočemo se pokoriti.«

Nisemplah se opogumi in zavpije: »Milijon tolarjev in prve meščane za talce!«

Tako se vrne na dvor. Kralj ga objame, kraljična se mu ponudi za nevesto, dvorjani in dežela pa ga slavi kot rešitelja vsega kraljestva. Krojaček-vitez postane prvi za kraljem.

Še so pa bivali po trdnih gradovih velikani, še so plenili in morili trgovce in kmete. Kralj je spet poklical Nisemplaha in mu rekel:

>Vitez moj dragi! Še samo ena naloga te čaka, poiem zahtevaj od mene karkoli. Ukroti mi še velikanel!«

»Zadnja je ta, res,« si misli žalostno krojaček, »saj vem, da to pot ne odnesem glave. Velikanov ne zmorem, če pa kralju povem resnico o svojih junaštvih. — me obesijo.«

Potrt gre iz mesta. V tesni ulici mu zadiši po kvargljih. Kupi si jih za popotnico. V jarku pa najde vrabca, ki se je zapletel v motvoz. Vzame ga s seboj, da si ga speče za večerjo.

Spusti se v gozd. Ne daleč. Kar zagleda velikana, ki lomasti proti njemu, velik kakor smreka. Bil je ravno dobre volje, zato ne pobije kar brž pritlikavca Nisemplaha, ampak ga vpraša prijazno:

»Kdo pa si ti, malček?«

Nisemplah pokaže ponosno napis na svojem ščitu iii se postavi: »Jaz sem Ivan Nisemplah, končam jih šestdeset na mah.«

»Tako — tako!« se zakrohota velikan. »Kar šestdeset na mah! Potem se morava pa poskusiti.«

Pobere kamen-kremeii iu ga stisne v pesti. Zlomi se v tri kose, iskre pa švigajo izza prstov velikana kot pri kovaču na nakovalu. Nisemplali vzame iz žepa pest kvargeljev, se skloni, kakor da pobira kameii, stisne kvarglje, da mu teče sirnica izmed prstov in pokaže sirasti močnik velikanu:

»Daj — naredi ti tako!«

Velikana postane sram. Dolgo molči potem pa povabi Nisemplaha, naj prenoči pri njem, ker se bliža noč. Nisemplah gre z velikanom. Ko hodita nekaj časa po gozdu, se ustavi velikan in pravi: »Poskusiva se še enkrat. Če me spet zmagaš, bom priznal, da sem otrok v primeri s teboj.«

Velikan vrže kamen visoko v zrak. Pet minut preteče, preden spet karnen pade na tla. »Zdaj pa jaz,« reče Nisemplah, pa vrže svojega vrabca navzgor. Vrabec leti, leti zmiraj više, zmiraj više... Čakata pol ure, a vrabca še ni nazaj. Velikan ostrmi: »Kaj takega pa še ne!«

»Zaman bi čakala, prijatelj,« reče Nisemplah tako mimogrede. »Kamen aem vrgel naravnost v nebo, da se poigračkajo angelci ž njim.«

Prideta v velikanov velikanski grad. Gospodar pelje svojega gosta "v sprejemno dvorano in ga prosi, naj počaka samo malo, ker ima nujen opravke. Nisemplah pa kmalu zasliši, kako velikan kliče svojega brata in mu velewa:

»Pojdi in pokličii vse velikane naše dežele! Imam v dvorani človeka, ki ga sama ne zmorewa. To je tisti, ki je pokoril kralju zveri in mesta. Ko tega ubijemo, smo trajni gospodarji dežele.«

Nisemplali bega po dvorani, da uteče. Toda edina vrata so bila zapahnjena od zunaj, okna pa previsoko. »Po meni je!« pomisli.

Zvečer pride velikanov, da se je delala kar tema. Prinesli so vina in nalivali Nisemplaliu, Radi bi ga bili opili, da bi ga potem laže ubili. On je pa izlival vino pod mizo in se delal pijaoega in zaspanega. Nadel si je ponočno kapo in prosil, da mu odkažejo ležišče. Peljali so ga v kamro, ki ni imela oken, in so zapahnilii vrata. Ubogi Nisemplah se domisli, da bi se skrili pod posteljo. Pa groza! Pod posteljo je bilo — mrtvo telo. Nisemplah se domisli, da so ubili človeka velikani, kakor bodo njega. Pa mrlič naj mu pride prav: položi ga v posteljo, odene ga in mu dene na glavo svojo kapo. Svojo obleko pa spravi na stol poleg postelje in se vleže pod posteljo. Kmalu prilirumé "velikani in odsekajo mrliču v postelji glavo. Na to pijejo in vriskajo, dokler vsi pijani ne pospe. Tedaj gre Nisemplah. previdno v dvorano in poseka vsem velikanom glave, naloži jih. na velik voz in pripelje kralju. Nepopisno je bilo potem veselje na dvoru in po vsej deželi. Kralj je dal Nisemplahu svojo edino Lčerko za ženo in mu zapustil kraljestvo. Modri možje so pa zapisali mladega in starega kralja junaška dela, da je prišel glas o njih še do današnjih. dni.